

Södra Sallerups kyrka

55.5854, 13.1192

Senare hälften av 1100-talet blev en stor kyrkobyggnadsperiod i Skåne. Anledningen kan till stor del tillskrivas domkyrkobygget i Lund. Under bygget hade inte bara ett antal utländska hantverkare varit verksamma. Man hade också haft många lokala byggare som lärt sig av de utländska mästarna och själva blivit skickliga under arbetets gång. Några utländska hantverkare men framför de danska fanns nu tillgängliga efter att Lunds domkyrka invigts 1145.

Dessa hantverkare anlätades nu runt om på skånska landsbygden för uppförande av stenkyrkor, som ersatte de första oansenliga kyrkorna av trä, de så kallade stavkyrkorna från 900- och 1000-talen.

En av de kyrkor som uppfördes under denna period är kyrkan i Södra Sallerup, som till sina äldsta delar daterar sig från senare hälften av 1100-talet.

Kyrkan hade då romansk grundplan vilket betyder att den bestod av ett kvadratisk långhus i väster och ett något lägre kor med en smalare halvcirkelformad absid.

Långhuset avgränsades från koret genom en valvbåge, kallad triumfbåge. I medeltidskyrkan var långhuset menighetens plats, medan koret var altarets och prästerskapets plats.

Kyrkan hade då också två ingångar i långhuset, en i söder för männen och en i norr för kvinnorna. Och det fanns bara små högt sittande fönster i långhuset, och invändigt täcktes långhus och kor ursprungligen av ett platt innertak av trä.

Under medeltiden försågs kyrkan med olika tillbyggnader. Vid 1200-talets mitt restes ett torn av rött tegel.

I tornet hänger två klockor. Storklockan, gjuten 1617 av Eggert Eilersøn, pryds av en inskription om namnen bakom klockan; gjutaren, dåvarande kyrkoherden Hans Rafn och länsmannen och kaniken Sigvard Grubbe.

Lillklockan är gjuten 1756 av Andreas Wetterholtz. På manteln finns bilder av Moses och Petrus, Rättvisan och Nåden och en bibeltext.

I västra gavelröset sitter ett tornur, tillverkat 1785 av malmörmakaren Lars Jakobsson Högberg, men som numera drivs elektriskt. Vapenhuset täckes av ett korsvalv, som kom till mot slutet av 1200-talet. Även långhuset och koret fick något senare korsvalv.

På den norra och södra delen i tornets bottenvåning sitter så kallade konsekrationkors, som brukade ritats dit i samband med att biskopen invigde kyrkan. Korset brukade sedan ifyllas med färg för att bevaras åt eftervärlden som minne från den högtidliga invigningsakten. De båda konsekrationskorsen i Södra Sallerup härstammar troligen från återinvigningen av kyrkan efter valvslagningen i tornet under senare hälften av 1200-talet.

När kyrkan fick ny puts i slutet av 1969 blottades två ursprungliga romanska fönster, ett i norra och ett i södra långhusmuren. Dessa fönster hade igenmurats med tegel, troligen 1760, då kyrkan fick nya, betydligt större fönster. De romanska fönstren markerade sedan i den nya putsen.

Kyrkan har förändrats flera gånger från medeltiden och framåt. Sitt nuvarande utseende fick kyrkan vid en om- och tillbyggnad på 1860-talet under ledning av professor Carl Georg Brunius i Lund. Den nuvarande interiören härstammar dock i huvudsak från en restaurering 1931 under ledning av länsarkitekt N A Blanck.

Korfönstrens båda målningar har utförts av Hugo Gehlin och framställer apostlarna, evangelisterna och deras symboler.

Altarskåpet som är utfört som en triptyk är formgivet 1931 också av Hugo Gehlin. Centralmotivet är en stor Kristusbild, där Kristus står bland berg, klädd i rödvit dräkt och med armarna lyfta. På dörrarnas insidor finns vardera fem bilder över Kristi liv från krubban till Uppståndelsen, på baksidorna bilder av Petrus och Paulus.

Ovanför altarskåpet svävar ett kristusmonogram med bokstäverna XP inskrivna i en cirkel.

I södra korsarmen hänger en tidigare altartavla från 1860-talet, skapad av konstnären P Clausen. Tavlan föreställer den Heliga Nattvarden efter den italienske renässansmålaren Leonardo da Vincis berömda frescomålning "Nattvarden" i klostret S Maria delle Grazie i Milano.

En tavla som troligen fanns i kyrkans 1600-tals altare framställer Jesus på korset,

På östra väggen finns en tavla med en längre inskription, som omtalar att kyrkan restaurerades på 1700-talet

Kyrkan har en snidad och målad åttakantig dopfunt av ek, troligen från 1600-talets första hälft.

Den nuvarande predikstolen i japansk ek kom på plats 1960 och är ritad av arkitekt Aina Berggren i Landskrona. Relieferna med kors och livsträd är skurna av bildhuggaren Per-Erik Willö i Vällingby.

Bland inventarierna i långhuset finns två kungatal. På norra väggen hänger Gustav III:s tal till Riksdagens ständer den 25 juni 1771 och på södra väggen Gustav III:s tal till ständerna den 21 augusti 1772

Över ingången i långhuset hänger en vapensköld med Carl XI:s namnchiffer med dels årtalet 1688, som är tillverkningsåret, och dels 1864, det år då skölden renoverades i samband med kyrkans restaurering. Sådana vapensköldar uppsattes i kyrkorna i Skåne efter Roskildefreden 1658 för att erinra sockenborna om att de nu var Svenskar.

På en läktare i norra korsarmen står orgeln tillverkad 1967 vid A Mårtenssons orgelfabrik i Lund och har elva stämmor, två manualer och pedal. Fasaden är från den äldre orgeln.

Källor:

Webb: Hörby församling. (Bearbetad utifrån text skriven av Helge Andersson, publiceras på Husie & Södra Sallerups församlings hemsida.)

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Pdf: "Södra Sallerups kyrka - kulturhistorisk karaktäristik och bedömning". Lunds stift/jajs arkitekter Karl Johan Kember 2017.